

MONOGRAFIJA O SLAVNOM KOMENTATORU KUR'ANA

Enes Karić, *Galaluddin as-Suyuti: život i komentatorsko djelo*. **El-Kalem/Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2009. – 454 str.**

Ako je korpus islamskoga prava (šeri'ata) možda najveći doprinos muslimana svjetskoj kulturi i civilizaciji, onda bi na drugom mjestu po doprinosu nesumnjivo mogli staviti višestoljetnu muslimansku komentatorsku tradiciju Časne Knjige – Kur'ana. Ova komentatorska tradicija seže još od praskozorja islama, tj. od vremena Muhammeda, a.s., kao prvog recipijenta Kur'ana i, istovremeno, najpozvanijeg komentatora Kur'ana, pa sve do današnjih dana. Tokom raskošne i metodološki razuđene višestoljetne komentatorske tradicije, prvo usmene a potom pismene, muslimanski komentatori napisali su toliko komentara Kur'ana da ih danas čovjek za svoga prosječnog životnog doba ne može fizički stići čak ni pročitati. Nigdje se bolje i dublje u islamu, kao u slučaju tradicije komentarisanja Kur'ana, ne zrcali antropološka odlika *čovjeka kao bića tumačenja*. Zapravo, mogli bismo reći da sve što je u Svijetu islama napisano, ispjevano, sagrađeno... jeste samo odraz muslimanskog tumačenja Kur'ana i Svijeta. Stoga, ima dosta razloga da se povjeruje u tezu da sve što je čovjek napisao, ispjevao, sagrađio... da je to samo *čovjekovo tumačenje Svijeta*.

Bez imalo sumnje, može se kazati da je Kur'an *najtumačenija Knjiga u svijetu*, ali, istovremeno i, na neki način, paradoksalno, on je i *najneprotumačenija Knjiga*. Naime, u prirodi je svih svetih knjiga da su one strukturalno višeznačene i, samim time, multiinterpretativne, što i jeste njihova prednost i posebnost budući da im to, između ostaloga, osigurava *pravo na univerzalnost*, ali za one koji nemaju *predrazumijevanje* (Heidegger) i razlog nesporazuma i pogrešnog shvatanja. Također, Kur'an je, poslije Biblije, i najprevođenija Knjiga

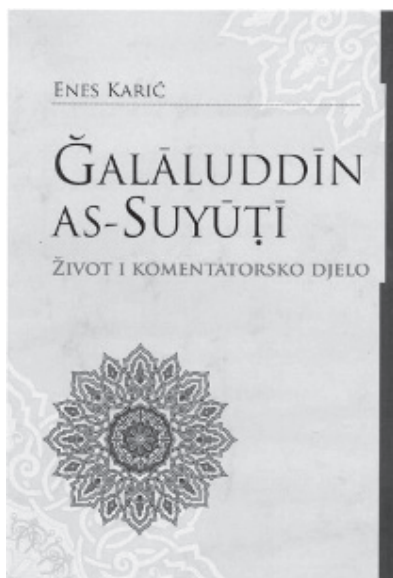
u svijetu. Ali ako komentare Kur'ana shvatimo i u smislu njegova prijevoda, onda bi za Kur'an mogli reći da je i *najprevođenija Knjiga svijeta*.

Tokom historije tumačenja Kur'ana metodolozi i znalci kur'anske egzegeze i hermeneutike jedan broj komentatora Kur'ana oslovili su kao "najveće znalce Allahove, dž.š., Knjige," a njihova djela i komentare kao vrhovne domete u tumačenju Božije Riječi. Njihovi komentari predstavljaju najviše visove egzegeze i hermeneutike Kur'ana, čija veličajnost još uvijek traje i neprestano nas oslovljava iz daljeg ili bližeg historijskog konteksta.

Jadan od komentatora Kur'ana koji zaslužuje navedeni epitet je i Džalaluddin as-Suyuti (rođen 849./1445., a umro 911./1905. u Kairu), koga leksikoni komentatora Kur'ana redovno ističu kao velikog eksperta u egzegezi Kur'ana, u islamskoj tradiciji (hadisu), sufizmu, lingvistici, jurisprudenciji... Autor je kapitalnih djela u skoro svakoj islamskoj znanstvenoj disciplini.

Na našu radost, najnovije djelo akademika Enesa Karića upravo govori o ovom komentatorskom geniju na jedan iscrpan monografski način, gdje je u fokusu istraživanja život i komentatorsko djelo ovog velikana kur'anske egzegeze. Iako je naša kulturna javnost, prije svega vjerska javnost i domaća islamska teološka misao, još odavno upoznata sa ovim muslimanskim misliocem, monografija Enesa Karića, napisana ponajboljim akademskim standardima i prepoznatljivim znanstvenim jezikom i terminološkim pojmovljem akademika Karića, do sada predstavlja najdublji i najsistematičniji uvid u djelo i komentatorsku misao Džalaluddina as-Suyutija.

Monografija o as-Suyutiju podijeljena je u četrnaest poglavlja. U prvom poglavlju akademik Karić as-Suyutija smješta u vrijeme pozne islamske klasike i ukazuje na veličinu i enciklopedijski karakter njegova djela, ističući da ga se mora pročitati "u širokom opsegu, kao mudžtehida, imama i obnovitelja u IX islamskom stoljeću." U drugom poglavlju iscrpno se govori o političkom i društvenom kontekstu u Mamelučkoj državi as-Suyutijevog doba, te sultanima i halifama i odnosom prema ulemi u to doba. Treće poglavlje bavi se as-

Suyutijevim porijeklom, precima, roditeljima i njegovim ranim djetinjstvom. Četrto poglavlje tretira as-Suyutijevo intelektualno stasanje, njegove učitelje, učiteljice i šejhove, kao i njegova putovanja. Peto poglavlje razmatra as-Suyutijevu slavu kao mudžtehida i vjerskog autoriteta, te visprenog polemičara koji je vodio brojne rasprave sa svojim protivnicima. Šesto poglavlje govori o položajima koje je as-Suyuti zauzima. Sedmo poglavlje tretira as-Suyutijevo "vrijeme osame" i preseljenja na Bolji svijet. Osmo poglavlje traga za vrstama, opsegom i stvarnim brojem as-Suyutijevih djela, i sa njim se završava prvi dio monografije o as-Suyutijevom životnom putu u višestrukim kontekstima.

Deveto i deseto poglavlje daju opći pregled as-Suyutijevih propedeutičkih kur'anskih studija, u kome autor monografije predočava i analizira as-Suyutijeva djela iz ove oblasti. Jedanaesto poglavlje tretira as-Suyutijeve komentare Kur'ana (tri komentara Kur'ana), gdje autor predstavlja njihovu formu i svestrano analizira njihov značaj, metodologiju, interpretativni uticaj na kasnije komentare. Dvanaesto poglavlje daje opće naznake o naukama/znanostima Kur'ana, gdje se prikazuje kratka povijest djela *znanosti Kur'ana* i govori o pretečama as-Suyutija na tom području. Također, u ovom poglavlju, autor objašnjava dvije značajne terminološke upotrebe pojma *znanosti Kur'ana* i navodi glavne sisteme njihova razvrstavanja shodno klasičnim udžebenicima i propedeutičkim dje-

lima iz ove oblasti. Trinaesto poglavlje nosi naslov *Al-Itqan – krana as-Suyutijevih kur'anskih studija*, u kome autor monografije iznosi kratku historiju nastanka ovog kapitalnog i u nauci tumačenja Kur'ana nezaobilaznog djela, njegovu formu i njegovih devet temata, te ga razmatra i na način svojevrstnog komentara Kur'ana. I konačno, u četrnaestom poglavlju nudi se popis as-Suyutijevih djela (nevjerovatnih 529!) *ebdžed* (abecednim) redoslijedom, čiji su naslovi navedeni u transkripciji i izvorniku.

U *Riječi na kraju* autor monografije sumira svoje uvide i analize as-Suyutijevog interesantnog životnog puta i kolosalnog komentatorskog djela, insistirajući na njegovoj valjanoj recepciji i polodotvornim metodološkim i terminološkim načinima njegove jezičke rekonstrukcije u našem vremenu kako bismo došli "do valjanog spajanja horizonata razumijevanja, as-Suyutijevih i naših." Upravo su to, otkriva akademik Karić, "najvažnija pitanja našeg današnjeg bavljenja as-Suyutijem."

Nema sumnje da je akademik Enes Karić ovim svojim djelom postavio visoke znanstvene standarde za izradu monografija i o drugima jednako slavim i značajnim komentatorima Kur'ana muslimanske prošlosti. Takve monografije valja očekivati u budućnosti kako zbog njihove komentatorske veličine i povijesnog značaja, jednako tako, ili čak više, zbog produbljenja naših vlastitih metodoloških ophođenja sa Kur'anom i širenja horizonata našeg razumijevanja kur'anskog višestrukog *dogaćanja* u svijetu savremene epohe islama.

Na kraju recimo da je monografija izišla u izdanju El-Kalema i Fakulteta islamskih nauka, čija plodna sradanja posljednjih godina rezultira značajnim djelima. Recenzenti ove vrijedne monografije su: prof. dr. Jusuf Ramić, prof. dr. Enes Ljevaković i prof. dr. Safvet Halilović.

Almir FATIĆ